

ЯН ТОМАШ КУДЕЛЬСЬКИЙ – ГАЛИЦЬКИЙ АРХІТЕКТОР НА ЗЛАМІ ЕПОХ

© Комар Ж.Ю., 2008

Розглянуто життєвий та творчий шлях відомого галицького архітектора Яна Томаша Кудельського. Розкрито три періоди творчості – львівський, станіславівський та варшавський. Подано та проаналізовано ряд об'єктів зі встановленим авторством Я.Т. Кудельського та наведено приклади будівель, що за аналогією гіпотетично належать його авторству. Наведено ряд характерних ознак, які вирізняють архітектурні об'єкти Я.Т. Кудельського, запроєктовані у стилі історизму та сецесії.

Постановка проблеми

*Рис. 1. Ян Томаш
Кудельський (1861–1937)*

Невідома донині творчість одного з видатних архітекторів Галичини Яна Томаша Кудельського (рис.1) стала віддзеркаленням змін, які називали наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Тоді в центральноевропейській архітектурі історизму поєднується з початками модернізму в широкому розумінні значення цього явища. Провінція має свої права. Тому поза столицями це поєднання не має характеру різкого зіткнення, а відбувалося помірковано, впродовж довшого часу. Кожне з менших міст Галичини мало власне обличчя, кожне власним поглядом вглядалося в бурхливий розвиток столиці “європейської провінції” – Львова. Львів ХІХ століття сформував смаки і уявлення галичан про архітектуру великого міста. Не був винятком і Станіславів – місто, де проживала сім'я Кудельських від 1893 до початку Першої світової війни. Ян Томаш Кудельський здобув фах архітектора у Львові, але найбільший його творчий розквіт припадає на станіславівський період. В місті над Бистрицями залишив Я.Т. Кудельський

значний доробок. На зламі минулих століть разом з Тадеушем Ковальським, Владиславом Мюлном, Каролем Штерном, Максиміліаном і Георгом Шлоссами, Абрамом Фішером та іншими Ян Томаш Кудельський збагачував Станіславів ризами, котрі і через сто років визначають неповторну індивідуальність сучасного Івано-Франківська.

Завдання статті

Історія архітектури менших міст Галичини все ще залишається малодослідженою. Ця праця є скромною спробою заповнити білі плями, відкриттям свідомості життя і творчості, вартих уваги, але донині не відомих архітекторів.

Виклад основного матеріалу

Ян Томаш Кудельський народився 21 грудня 1861 року в родині бідного польського шляхтича Ігнація Кудельського в селі Будзіска біля Буська Здроя в Келецькому воєводстві, що тоді входило до складу Російської імперії [1]. Ян Томаш з двома братами та сестрою отримали початкове виховання у батьківському домі. Батьки намагалися дати дітям польську освіту, що на території, яка перебувала під російським пануванням, було досить проблематично. Тому дітей

вислали до Львова під опіку родича – Тадеуша Скалковського, львівського адвоката. Від того часу всі троє братів Кудельських оселились в Галичині. Вдалося їм таким способом уникнути служби у російському війську. Ян Томаш Кудельський попри те зберіг собі російське підданство, завдяки чому уникнув служби також і у австрійському війську. Але за своє російське підданство архітектор мусив “розплатитися” під час Першої світової війни...

Після закінчення у Львові середньої школи Ян Томаш Кудельський взявся за студіювання архітектури. Для цього він обрав найпотужніший інженерний осередок Галичини, яким була Львівська політехніка.

Проведені у Політехніці роки стали для Яна Кудельського досконалою школою архітектурного фаху. І не тільки з огляду на якість теоретичних студій. У вісімдесятих роках XIX сторіччя Львів став містом потужного господарчого й адміністративного розвитку [2]. Спостереження бурхливого розвитку Галицької столиці було значимою складовою виховання молодих архітекторів [3].

У 1888 році Ян Томаш Кудельський отримав диплом архітектора [4]. Не було це однак закінченням професійної освіти. Як і на всіх молодих adeptів архітектури тієї епохи, на Я.Т. Кудельського чекав період стажування, кількالكітної практики під опікою досвідченого архітектора.

Отож, після закінчення навчання Я.Т. Кудельський залишився у Політехніці. Спочатку, в 1889–1890-х роках, він був асистентом кафедри нарисної геометрії [5], однак не затримався там надовго. Талант і ентузіазм молодого архітектора були помічені одним з найвизначніших львівських особистостей в царині будівництва – професором Юліаном Захарієвичем – батьком львівської школи архітекторів [6].

У 1890 році Ян Томаш Кудельський отримав місце асистента кафедри архітектури, якою керував професор Ю. Захарієвич. Будучи на вершині слави, Ю. Захарієвич здійснював тоді ряд важливих реалізацій у Львові і поза Львовом. Зокрема, він здійснював авторський нагляд під час реалізації свого проекту Галицької ощадної каси, котра, як і головний корпус Львівської політехніки, є одним з визначних об'єктів серед творинь зодчого [7]. Ця будова стала для молодого Я.Т. Кудельського великою практичною школою. Італійський ренесанс був тоді одним з найістотніших джерел інспірації для архітекторів історизму. У XIX ст. саме неоренесанс завдяки цілісній формулі засобів виразу був для будівельників свого роду “взірцем стилю” [8]. Але наприкінці 80-х років у львівському будівництві позначився відхід від “археологічного” трактування ренесансу та інших історичних стилів у бік більш мальовничої і вільної інтерпретації. Тренд цей ставав підвалиною становлення та поширення сецесії.

Робота під керівництвом метра становила важливу сходинку професійного зростання і не тільки. Без підтримки цих впливових осіб отримати замовлення від поважних клієнтів було справою дуже складною, особливо для молодого, невідомого архітектора. Співпраця ж з Ю. Захарієвичем дала молодому Я.Т. Кудельському нові контакти і дозволила ввійти в коло львівської еліти. І ось у 1890 році Я.Т. Кудельський отримав своє перше приватне замовлення. Був ним проект будинку для родини Потоцьких на вулиці Котляревського, 33 [9].

Почався новий період кар'єри – роки 1892–1894, коли Я.Т. Кудельський залишив свого першого метра і перейшов до бюро Івана Левинського, керівника одного з найбільших в ті часи будівельних підприємств Львова. Разом з Іваном Левинським та А. Вагнером Я.Т. Кудельський бере участь у перебудові палацу Семенських -Левицьких на вулиці Пекарській, 19 [10]. Новий “стилістичний костюм” палацу був втілений в тенденціях помпезно-театрального бароко з сильними французькими впливами.

У 1892 р. реалізовано два зрілі власні проекти Я.Т. Кудельського. Перший – це вілла Леона Пінінського на вулиці Матейки, 4 [11]. Юрій Бірюльов, відаючи належне способу компонування об'ємів будівлі, порівнює її із стилістично близькою віллою Вінцентія Равського на вулиці Матейки, 8 [10]. Заслуговує на увагу і наступний об'єкт, виконаний вже в неготичному стилі. Це каплиця Кшижановських і Цетнерів на Личаківському цвинтарі, znana як каплиця з химерами [12].

У 1893 році, за проектом Я.Т. Кудельського перебудовано будинок старої друкарні Піллерів на дохідний дім (вул. Личаківська, 3), де при оздобленні головного фасаду архітектор застосував легку декорацію, стилізовану під рококо.

Талант молодого архітектора визнали під час проведення Будівельної виставки 1892 р. Влаштовано її у головному корпусі Політехніки та в саду, що оточував будівлю. У відділі архітектури серед праць корифеїв архітектури – Теодора Тальовського, Вінцентія Равського, Францішка Сковрона, Альфреда Каменьобродського – розмістились також і проекти Я.Т. Кудельського [13]. Були серед них ранні ескізи і креслення, плани будинку Потоцького. Найбільшої похвали була удостоєна каплиця з химерами. Цікаво, що серед перелічених експонатів виставки згадується проект садиби графа Рея, виконаний Я.Т. Кудельським (рис. 2).

Рис. 2. Садиба Рея в Псарах (тепер село Приозерне Рогатинського району).
Рисунок Зиновія Соколовського

Ця садиба, зведена в Псарах (с. Приозерне) біля Рогатина, фігурує в літературі як витвір Юліана Захарієвича [14]. Порівняння будинку в Псарах з певними наступними творіннями кола Ю. Захарієвича–Я.Т. Кудельського вказує на їхню безсумнівну подібність або певні спільні риси. До головного корпусу цих будівель добудовано ризаліти різного функціонального призначення. Містили вони ганки і веранди, сходові клітки і службові приміщення. Мальовничої гри об'ємів зазвичай додавала башта, що нагадувала давню оборонну архітектуру. Ці будівлі, на загал двоповерхові, мали рустований цоколь. Гармонії додавали влучно підібрані пропорції карнизів, увінчаних обширним фризом. Характерним було також бонювання наріжників.

Виставка в Політехніці стала черговою етапною подією у здобуванні позиції в середовищі архітекторів, що підготувала доленосну переміну у професійній кар'єрі. Нові перспективи відкрила зустріч із директором згаданої вище Будівельної виставки, головним редактором часопису “Dźwignia”, підприємцем Людвіком Радванським. Власне підприємство Людвіка Радванського отримало замовлення на будівництво значного об'єкта в Станіславові [15]. Це був будинок третьої галицької Дирекції державної колії, що отримала свою нову резиденцію в Станіславові у 1893 році.

Будівельні плани споруди опрацював інженер Генеральної дирекції державної колії у Відні Ернест Баудіш [16]. Неоренесансова композиція цієї будівлі, що нагадує *palazzo* і прикрашена палладіанським ордером, і донині декларує приналежність до архітектури габсбурзької імперії. Як керівника будівництва Л. Радванський запросив Я.Т. Кудельського[17].

Ніколи перед тим Станіславів не бачив настільки інтенсивно проваджених будівельних робіт. З огляду на винятково стислі терміни будівництво продовжувалось цілий рік, не зупиняючись навіть взимку. Власне тоді Я.Т. Кудельський остаточно зарекомендував себе як зрілий досвідчений будівничий.

Відкриття Дирекції Державної колії мало для розвитку архітектури Станіславова важливі наслідки. По-перше, місто отримало престижну будівлю, що стала взірцем до наслідування. По-

друге, відбувся значний поштовх в будівельній галузі внаслідок вдосконалення матеріальної і виконавчої бази. Отже, у дев'яностих роках XIX ст. у Станіславові ініційовано побудову значної кількості громадських та житлових будинків. Місто в особі Яна Томаша Кудельського отримало столичного архітектора, який остаточно переселився до Станіслава, зваживши на перспективи розвитку міста, добру будівельну кон'юнктуру і недолік фахівців у цій галузі. Приїхав сюди з дружиною, Ольгою Вільчинською і новонародженою донькою Анною.

У Станіславові життя дому Кудельських мало богемно-мистецький характер. У ньому бували цікаві люди, письменники і митці, між інших Ян Каспрович і Станіслав Пшибишевський (обидва протягом короткого часу були вчителями в місцевій гімназії). Приятелем дому був історик Станіслав Колонна-Валевський.

Рис. 3. Станіславів. Будинок польського гімнастичного товариства "Сокіл". 1894. Почтівка з колекції автора

У Станіславові Я.Т. Кудельський заснував будівельну фірму і провадив її аж до початку Першої світової війни. Проектував і будував приватні будинки, зокрема, будинок Повітової ради [18], "але також костьоли і садиби організацій публічного вжитку, наприклад "Сокола" (рис. 3) – пише у спогадах про дідуся Юлія Кулініч [1].

Справа авторства "Сокола" містить інтригу. Оригінал проекту не зберігся. Міська газета "Кур'єр Станіславовський" автором цього проекту назвала краківського архітектора Кароля Зарембу [19]. Однак відомо, що знаний краків'янин не відвідував Станіслава. Правдоподібно К. Заремба на прохання будівельного комітету надіслав ескізи, ступінь спорідненості котрих із існуючою будівлею визначити не вдалося. Натомість порівняння архітектури польського "Сокола" з віллою при вул. Липовій (Шевченка, 102) в Станіславові (рис. 4) та із садобою графа Рея в Псарах (рис. 2), здається, залишає питання авторства цих об'єктів відкритим. Подібність застосованих в цих будівлях методів

декорування фасаду не видається випадковою. Так само, як і подібність пропорцій і способу поєднання об'ємів в єдину композицію. В усіх цих будинках до корпусу доставлено круглу башту, увінчану конусоподібним дахом. Такий прийом привносив ноту романтизму, а спосіб komponування об'ємів став взірцем для наслідування в Станіславові і поза межами міста.

Рис. 4. Станіславів. Вілли по вул. Липовій (Шевченка). Почтівка з колекції автора

Закінчувалося ХІХ століття. Разом з ним відходила епоха історизму, такого різноманітного і улюбленого багатьма. Новий стиль, котрий у Галичині, як і в Австрії, називали сецесією, став запереченням необґрунтованої декоративності історизму. Водночас, архітектори провінційних галицьких міст неохоче розставалися із необароко та неоготикою. Але це відбувалося не через їх нерозуміння чи відсталість, як зазвичай вважають. У архітектурі для тодішніх галицьких провінційних городян вигода, зручність, а навіть сама краса і престиж, здається, не були найбільшою метою. На найвищому щаблі вартості стояли достойність і гідність. Тому нова ідеологія мистецтва, котра поширювалася тогочасними медіями, важко сприймалася і не відразу зустрічала визнання.

Визначення “сецесійний” в перші роки ХХ століття в Галичині часто було синонімом “неповажний, поспішно новомодний”. Натомість, якщо будинок побудовано в стилі неоренесансу, це означало: солідно та респектабельно. У своїх проектах Ян Томаш Кудельський вдало поєднував традицію і сучасність. Він по-своєму прищеплював “живці новини” на ґрунт глибоко історичний у стилістичному сенсі. Сам Я.Т. Кудельський був людиною консервативної і старосвітської вдачі в найкращому розумінні цього слова. Володів холодною зброєю, їздив верхи, любив поезію. Як архітектор доби історизму сформувався ще під час львівського періоду творчості, працював у стилі неоготики, неоренесансу і бароко. З нового вибирав і прогресивно втілював те, що найбільш відповідало його чуттю фахівця і певній життєвій позиції.

Діяльність Яна Томаша Кудельського на ниві станіславовської архітектури посилювалася з року на рік, разом з тим росла його слава видатного архітектора. Він брав участь у всіх найважливіших подіях міського будівництва. У періодичній місцевій хроніці неодноразово згадували архітектора Я.Т. Кудельського, автора проектів важливих будівель громадського призначення у Станіславі [20]. Найважливіші з них – це філія Краківського товариства взаємного страхування (1904), Австро-Угорський банк (1907), будинок Головної пошти (1908).

Як згадувалося вище, в архівах не збереглися оригінали реалізованих у Станіславі в ті роки будівельних проектів. Цей факт є причиною величезних труднощів стосовно визначення авторства певних об'єктів. Однак вдалося відшукати оригінали двох нереалізованих проектів, підписаних Я.Т. Кудельським власноручно. Ці два документи є важливим надбанням для дослідників, оскільки дають можливість посилань, порівняння та аналізу.

У 1900 році по вул. Незалежності, 15 (Сапешинська) у Станіславі було побудовано будинок Міщанського банку¹. Його авторство також залишається невстановленим. Правдоподібно, це був проект Я.Т. Кудельського. Перший поверх у стилі італійського ренесансу оформлено імітацією грубо тесаних кам'яних брил, котрими також обрамлено високу арку головного входу. У способі поєднання тесаного каменю з відкритою цегляною кладкою можна вбачати запозичення з Галицької ошадної каси у Львові. Бонювання і руст як домінуючу декорацію застосував Я.Т. Кудельський також і на фасаді Повітової ради у Станіславі. Застосування цього методу декорування є історичним. Але в роках 1900–1910, тобто в часи, коли архітектура нібито повинна була звільнитися від історизму, цей метод отримав сильний розвиток у Станіславі. Бонювання тут не зникло. Мало того, набуваючи різноманітних форм, було тиражованим на усіх рівнях і стало однією з найважливіших характерних рис станіславовської архітектури доби сецесії, посилюючи її фактурну м'якість і одночасно об'ємність.

Поєднання різних способів поверхневої обробки лиця муру – кам'яного русту, бонювання і нетинькованих ділянок – спостерігалось в багатьох будинках того періоду. Важливою рисою було також різьбярське скульптурне обрамування віконних отворів, виконане білим тиньком.

У пластичному об'ємі будинку Станіславівського відділення Краківського товариства взаємного страхування, так званої Флоріанки (1904), форму підкреслено характерним поєднанням гладкого горизонтального бонювання і шорсткої рустики. Фасад класично симетричний,

¹ Композиція будинку при вул. Чорновола, 7 в м. Івано-Франківську була спрощеною реплікою композиції міщанського банку. В ній було збережено не тільки кількість осей, але також спосіб оформлення головного входу (будинок зруйнований у 2005 р.)

акцентований перпендикулярами попарних пілястрів, але в усій композиції панувала крива лінія. Бачимо її в підковоподібній арці portalу, в віконних отворах, в кривизні чільної лінії фасаду. Доповнює все параболічна лінія хвилястого аттику із ліпниною у вигляді експресивних маскаронів. Нові технології застосовано в розплануванні еліптичного простору вестибулю Флоріанки, над яким розміщено застелений стропильний плафон, що повторює форму приміщення.

Під час проектування будинку філії Австро-Угорського Банку в Станіславові Я.Т. Кудельський [22] звернувся до концепції, прийнятої в будівництві будинків Австро-Угорського Банку на території всієї Галичини. Часто були вони створювані на взірць композиційних засад флорентійських *pallazzo* як символу відродження могутності приватного меценату [21]. Сприяв тому специфічний для XV сторіччя “клімат етосу *self-made mana* головних родів..., що стали моделлю швидкої суспільної кар’єри тузів грошового ринку”[8]. Слава родини Медічі та інших родів ренесансової Флоренції була близькою буржуазії і заможному міщанству XIX століття, що інтенсивно вишукували відповідну для себе генеалогію і ототожнення. Не без значення був також міф самої Флоренції як “міста мистецтв” та центра меценатства.

Характерною ознакою, застосованою у станіславівському Австро-Угорському банку, були арочні, так звані *флорентійські вікна*, розділені посередині малою колоною. Зовнішні поверхні будинку банку Я.Т. Кудельський облицював горизонтальним рустом різної фактури: знизу – опуклої, майже округлої, вище, на другому поверсі, менш пластичної, щоб на її фоні пілястри зберегли свою художню виразність. Завершенням всієї композиції став характерний купол у наріжнику.

В арсеналі архітектурного проектування з початком нового століття з’являються зовсім нові, що не походять із історизму, способи декорування, які стають провісниками нового стилю. Сецесія з’являється в галицькій провінції лише в перші роки XX століття.

Однією з перших реалізацій, котрі можна було би зарахувати до ранньої станіславівської сецесії, були кам’яниці Яна Кенігсфельда по вул. Грушевського, 9 (Шидловського 9), а також Добруцького по вул. Чорновола, 26 (Голуховського), запроектовані Яном Т. Кудельським у 1902 і 1904 роках, а також дім др. Маєвського при вулиці Шпитальній (1904–1905). У цих будинках на перший план висунуто лінеарність стрічки, що декорує фасад, а також підковоподібний кшталт вікон із збереженням статичності, фронтальності фасадів.

Будинок Бардаха при вул. Незалежності, 16 (Сапезжинській), збудований для Станіслава Хорошкевича у 1906 році (арх. Я.Т. Кудельський), став характерним для Станіслава прикладом сецесії. Застосовано делікатну хвилясту лінію фасаду з віконними отворами, рисунок яких наближався до квадрата з заокругленими кутами. Особливими рисами будинків, що становлять певну групу, витриману в тенденції сецесійного спрямування, були також підковоподібні мансардні вікна, що ритмічно повторюються, або динамічні хвилі аттиків – улюблені художні прийоми Яна Т. Кудельського.

Наступною реалізацією архітектора Я.Т. Кудельського було зведення в 1908 році чотириповерхового Управління пошти і телеграфу на землях Станіслава Хованця на розі колишніх вулиць Собеського і Гославського (тепер Січових Стрільців, 15) (рис. 5) [23]. Це була чергова версія компонування кутової, академічно сформованої будівлі із запозиченими з необароко елементами, поєднаними з делікатною сецесійною декорацією.

Окрилений вдалим будівельним стартом, Станіслав Хованець підрядив Я.Т. Кудельського розпланувати решту своєї ділянки в самому центрі Станіслава. У результаті були виконані проекти Староства вул. Гославського [24] і родинної кам’яниці Хованців при вулиці Сапезжинській, витриманої у стилі скоріше необароковому, ніж у сецесійному (рис. 6). Однак проект забудови кварталу між вулицями Січових Стрільців та Незалежності, запроектований Кудельським, не був реалізований, хоча і був уже частково затверджений Технічним відділом. У 1910 році смерть Станіслава Хованця, відомого громадського діяча, засновника першої у Станіславові друкарні, стримала підготовчі роботи. Молоде покоління родини Хованців, маючи власне бачення, відкинули проект Кудельського. Ділянка була розпланована молодим архітектором, Фридериком В. Янушем та збудована в роках 1911–1913 за його проектом.

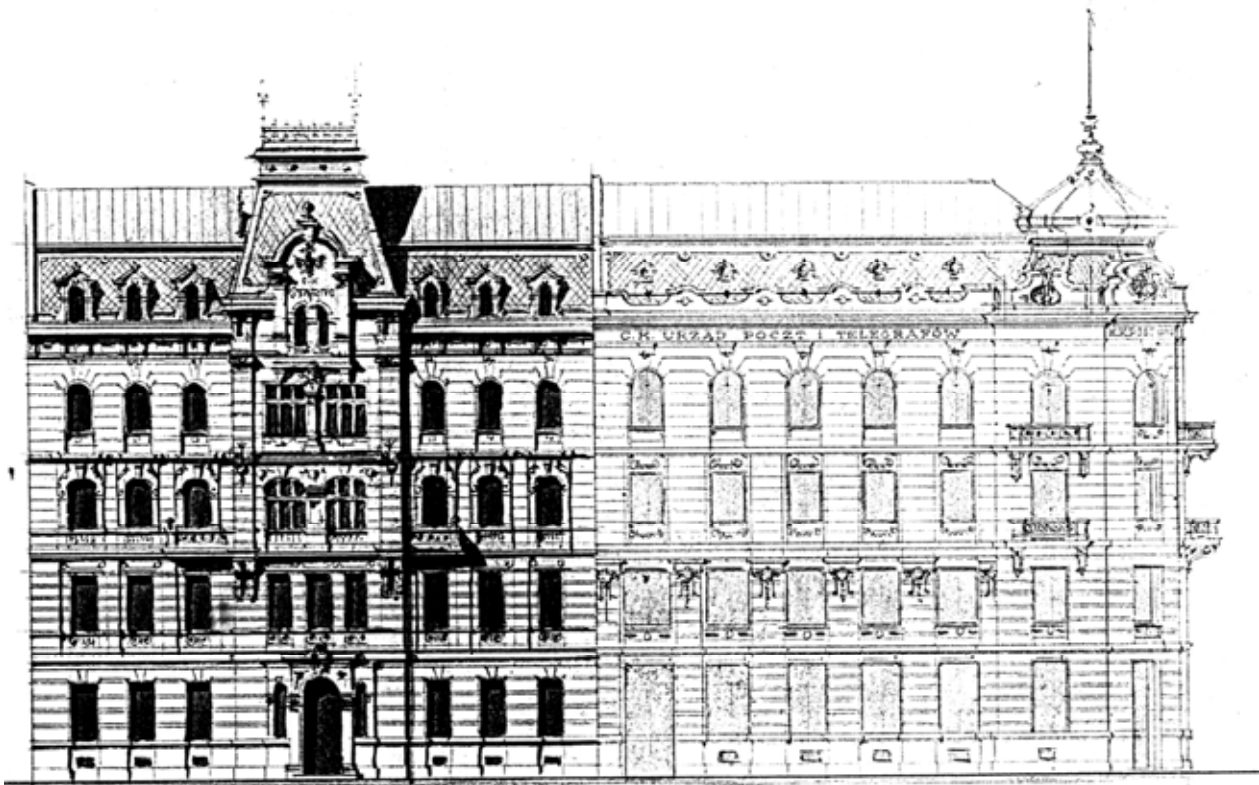

Рис. 5. Арх. Я.Т.Кудельський. Станіславів. Проект управління пошти і телеграфу на вул. Гославського. 1908–1909 (за ДАІФО фонд 2, опис 8, справа 1398)

З початком Першої світової війни Ян Т. Кудельський як підданий російської корони був інтернований австрійською владою у табори в Талергофі і в Освенцимі, де провів два роки. Відомо, що в ті часи не було суворих репресій відносно інтернованих та військових полонених, однак в таборах панував голод. Архітектор був настільки виснажений і стан його здоров'я був настільки поганий, що йому було дозволено залишити табір. Після табору архітектор перебував довший час у Кракові.

У 1918 р. після повернення до Станіслава його було призначено начальником відбудови Станіславівського округу Центру відбудови Галичини [25]. Однак цієї праці він не встиг розпочати через нестабільну політичну ситуацію.

Наступив новий період історії – міжвоєнний, період II Речіпосполітої. Одночасно відкрилася нова сторінка життя Яна Т. Кудельського. З утворенням Польської Держави він відразу переселився з родиною до столиці, прощаючись із Станіславом назавжди...

Цей останній період своєї діяльності Я.Т. Кудельський провів на службі в Міністерстві публічних (громадських) робіт у Варшаві, де спочатку виконував обов'язки директора будівництва Ченстоховського округу, пізніше – старшого референта в Міністерстві, потім керівника X відділу, і нарешті – начальника IX відділу (будівництва державних будинків) [26].

Разом з родиною він проживав в самому серці старої Варшави – в дільниці Старе Място – до 1937 року. Працюючи у Міністерстві, практично припинив власну проектну діяльність. Натомість як член журі архітектурних конкурсів оцінював праці провідних польських архітекторів¹.

¹ Наприклад, конкурс на проект будинку Міністерства релігійних конфесій і народної освіти у 1927 році або Міністерства закордонних справ чи Міністерства публічних робіт у 1929 році.

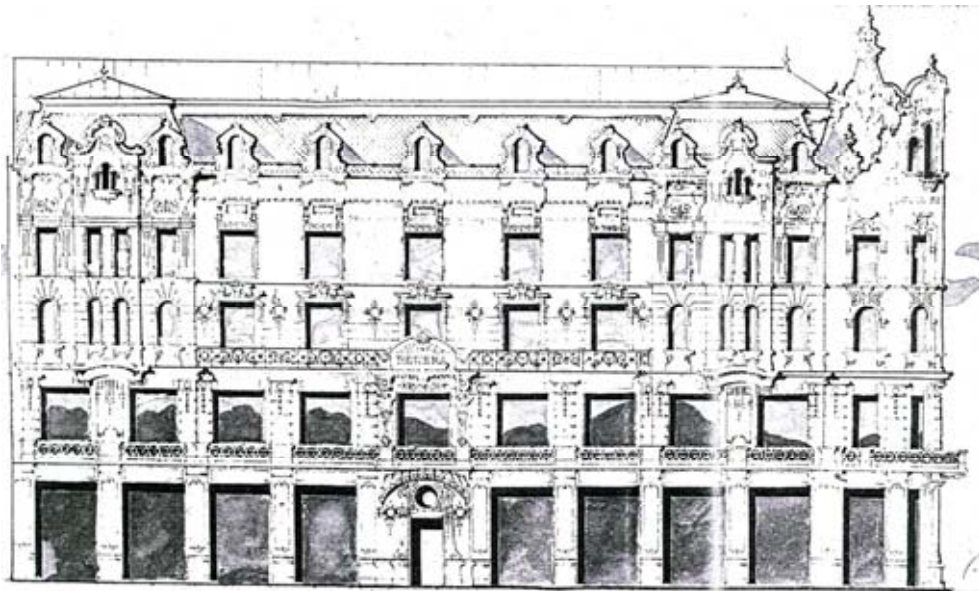

Рис. 6. Арх. Я.Т. Кудельський. Проект дому Хованця (1909) вул. Сапєжинська (Незалежності)
(за копією з колекції Ігора Панчишина)

Висновки

Ян Томаш Кудельський є, без сумніву, однією з видатних особистостей в історії архітектури Галичини перелому віків, який у своїй творчості об'єднував багато стилів і напрямів від неоготики, неоренесансу, необароко і навіть рококо до модернізму. Він був архітектором європейського формату, чия творчість характеризується великою різноманітністю.

Я.Т. Кудельський працював для заможної клієнтури або виконував об'єкти громадського призначення, фінансовані з громадських або державних джерел. Протягом усієї своєї мистецької діяльності був незалежним і понад усе цінував цю незалежність. Архітектуру трактував як мистецтво, намагаючись надати своїм будівлям індивідуальності.

Творчість Кудельського виросла на ґрунті історизму, залишаючись під значним впливом Юліана Захарівича. Зв'язки Кудельського з львівським середовищем як члена Львівського політехнічного товариства тривали протягом всієї його діяльності на ниві архітектури [27].

Як митець з непересічним інтелектом, намагався встигати за змінами, які відбувалися в архітектурі на зламі XIX та XX століть. Його творчість пройшла стилістичну еволюцію від італійського неоренесансу через необароко і еkleктизм попри народно-романтичну течію до дуже своєрідної сецесії, яка ґрунтувалась на історичних формах. Як у більшості архітекторів XIX ст., його мистецька діяльність полягала насамперед у пошуках і розвитку нових оригінальних вирішень.

Двадцять років своєї мистецької творчості Ян Томаш Кудельський присвятив Станіславу. Вже коли він залишив місто над Бистрицями, в другій половині тридцятих років дочекався реалізації ще один з його великих проєктів. Була це школа ім. Емілії Платер на вул. Матейки, побудована під керівництвом Станіслава Трелі.

Згадані тут будинки не є повним переліком об'єктів Яна Томаша Кудельського; без сумніву, було їх значно більше. Подальші дослідження повинні ідентифікувати нові об'єкти. Але із впевненістю можна стверджувати, що творчість Я.Т. Кудельського значно вплинула на формування міської архітектури Станіслава, середовища архітекторів малого міста, його культури, що й донині проглядає крізь пізніші нашарування як вираз самотнього неповторного обличчя Станіслава.

1. Kulinicz J. *Historia rodu Kudelskich / Руконіс архів Кудельських*. – Варшава. 2. Hozowski S. *Ekonomiczny rozwój Lwowa w latach 1772–1914*. – Lwów, 1935. – С. 16–19. 3. Lewicki J. *Między tradycją a nowoczesnością. Architektura Lwowa lat 1893–1918*. – Warszawa, 2005. – С. 43–57. 4. Kudelski J.T. [в:] *Album*

inżynierów i techników w Polsce. – Lwów, 1932. – C. 174. 5. Popławski Z. Wykaz pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w latach 1844–1945. – Kraków, 1994. – C. 95. 6. Czerkies B., Danczak I. Architekt Julian Zacharjewicz w ukraińskiej i polskiej kulturze [w:] Ochrona wspólnego dziedzictwa kulturowego. – Warszawa, 1993. – C. 72–85. 7. Жук І. Будинки Галицької Ощадної Каси та Земельного Кредитного Товариства // Галицька Брама. – 1998. – № 2 (38). – С. 8–9. 8. Grygiel T. Florenckie Cinquecento w historyzmie. Z problematyki recepcji // Rocznik Historii Sztuki. – T. XXIII. – 1997. – C. 171. 9. Державний Архів Львівської Області, фонд 2, опис 1, справа 5259. 10. Biriulow J. Wiatr przemian. Nowe tendencje w architekturze Lwowa 1890–1914, Architektura Lwowa XIX wieku / Red. J. Purchla. – Kraków, 1997. – C. 54. 11. Державний Архів Львівської Області, фонд 2, опис 2, справа 652. 12. Niceja S. Stentarz Łyczakowski we Lwowie w latach 1786–1986. – Wrocław, Kraków, Gdansk, Łódź, 1989. 13. Kowalczuk K.M., Wystawa budowlana we Lwowie. Prace rzunkowe, plany i projekta, literatura budownicza // Czasopismo Techniczne. P. XI. – 1893. – № 3. – C. 20. 14. Kołaczkowski J. Wiadomości tyżące się przemysłu i sztuki w Dawnej Polsce. – Kraków, 1888. – C. 95; Слободян В. Храми Розатинцини. – Львів, 2004. – С. 201. 15. Kronika // Kurjer Stanisławowski. – 1892. – № 301. – С. 3. 16. Trzecia Dyrekcja kolei w Stanisławowie // Kurjer Stanisławowski. – 1893. – № 355. – С. 1. 17. Dyrekcja kolejowa w Stanisławowie, // Kurjer Stanisławowski. – 1893. – № 364. – С. 1; № 373. – С. 1; № 377. – С. 3; 1894. – № 413. – С. 1. 18. Budownictwo Rady Powiatowej // Kurjer Stanisławowski. – 1894. – № 444. – С. 3. 19. Budowa gniazda Sokolego // Kurjer Stanisławowski. – 1893. – № 377. – С. 3; Uroczystość w Sokole // Kurjer Stanisławowski. – 1895. – № 523. – С. 1. 20 // Kurjer Stanisławowski. – 1907. – № 1155. – С. 2. 21. Grygiel T. Florenckie Quttrocento w architekturze polskiej XIX i XX wieku. Z dziejów recepcji wczesnorenesansowego palacu florenckiego // Biuletyn Historii Sztuki. – XLVIII: 1986. – № 1. – С. 19–40. 22. Gmach Filii Banku Austro-Węgierskiego, // Kurjer Stanisławowski. – 1907. – № 1155. – С. 2. 23. Державний Архів Івано-Франківської Області (далі ДАІФО), фонд 6, опис 2, справа 706 – Plan sytuacyjny urzędu pocztowego. 24. ДАІФО фонд 2, опис 8, справа 1398 – Projekt Starostwa powiatowego. 25. ДАІФО фонд 18, опис 1, справа 1 – Ekspozytura budowlana w Stanisławowie dla gospodarczej odbudowy Galicji. 26. Fragmenty stuletniej historii 1899–1999. – Ludzie. Fakty. Wydarzenia. W stulecie organizacji warszawskich architektów. – Warszawa, 2001. – С. 279, 284–286. 27. Spis członków Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie // Czasopismo Techniczne. – 1902. – № 3. – Додаток.